

ET CETERA

Έλληνική ποίηση και μελαγχολική πολιτική τόν 21ο αιώνα¹

Χαίρομαι ιδιαίτερα πού τά τελευταία έξι χρόνια ό διακεκριμένος ποιητής και λόγιος Όρφεας Άπέργης συνομιλεί μαζί μου δημόσια και συχνά για τή σχέση ποίησης και πολιτικής, και μάλιστα τό κάνει και ποιητικά, στή συναρπαστική καινούρια του συλλογή *Καθαριστήριο*, ένα burlesque πού άξίζει νά συζητηθεί ευρύτατα.

Γιά παράδειγμα,
γιατί νά τήν πεί τή νέα ποίηση «Left melancholy poetry»*
ό Βασίλης Λαμπρόπουλος,
έπισημαίνοντας ότι
«ραψωδεϊ τραγουδώντας
τή μετα-χειραφετημένη Άριστερή μελαγχολία
ύπό συνθήκες νεο-άποικιοκρατίας».
Και συνεχίζει:
«Δέν είναι μιά ποίηση ήττας και άπελπισίας
άλλά άπόσχισης (diremption) και άποστέρησης,
ποίηση μιās έπαναστατικής ένδόρρηξης (implosion)
και τής εξέγερσης πού δέν μπορεί
νά κατοικηθεί ή νά καταληφθεί (un-Occupiable revolt)».
Ένδιαφέροντα αυτά
και τροφή για σκέψη
και πέψη,
όμως όταν άκούω «Άριστερά» και «Δεξιά»,
ποιητικά βάζω τό παλτό μου, μέ όλα τά κουμπιά
(και κουμπώνομαι).**

* Άριστερή μελαγχολική ποίηση.

** Η μετάφραση, όπως και ή ύπογράμμιση, είναι δική μου, περιέχεται και στό 7ο τεύχος (2016)

1. Τό πρώτο μέρος αυτού του κειμένου αναρτήθηκε στό ιστολόγιό μου στίς 14 Αύγούστου 2021 μέ τίτλο «Άριστερή πολιτική και μελαγχολική ποίηση τόν 21ο αιώνα».

τοῦ περιοδικοῦ *Φάρμακο - φρμκ*, τό ὁποῖο μέ τόση δημιουργική φαντασία καί σπουδή διευθύνει ἀπό τό 2013 ἡ Κατερίνα Ἡλιοπούλου. Ὁ Vassilis Lambropoulos εἶναι (πλέον συνταξιολογηθεῖς) καθηγητής Συγκριτικῆς Λογοτεχνίας καί Νεοελληνικῶν Σπουδῶν στό Πανεπιστήμιο τοῦ Michigan (LSA – College of Literature, Science, and the Arts), ἀπό τούς πλέον ἀξιόλογους, καθότι ἐνδιαφέρεται καί γράφει πάντα μέ πολλή φροντίδα καί ἀγάπη γιά τά ἐντελῶς σύγχρονα ποιητικά πράγματα στήν Ἑλλάδα, ἀντίθετα ἀπό πολλούς συναδέλφους του ἐν Ἑλλάδι, πού ὅλους τούς βγάζουν λάδι, μή γράφοντας τίποτα. Τό ἀπόσπασμα πού παραθέτω εἶναι ἀπό ἀνάρτησή του στό <https://roetrygriano.wordpress.com>, στίς 15 Νοεμβρίου 2015, ὅπου σχολιάζει μέ πολύ γαργαλιστικό τρόπο τή νέα ἀνθολογία *Futures: Poetry of the Greek Crisis*, τοῦ συναδέλφου Θεοδωρή Χιώτη, πού περιέχει νέα ἑλληνικά ποιήματα μεταφρασμένα στά ἀγγλικά. Μέ ἀρκετά ἀπό αὐτά πού λέει συμφωνῶ, σέ ἄλλα ἔχω ἐνστάσεις, ὅμως τό «*Left melancholy poetry*» τί τό θελε, he could've left the Left out.²

Συγκεκριμένα, ὁ Ἀπέργης θεωρεῖ ἄστοχο πού χρησιμοποιοῦ τόν δόκιμο κριτικό ὄρο «ἀριστερή μελαγχολία» γιά τήν ποιητική γενιά τοῦ 2000. Ἡ διαφωνία του ἐστιάζεται στήν ἀριστερή ιδιότητα καί ἀφορᾶ τή λειτουργία τῆς πολιτικῆς ποίησης. Γενικότερα, ὁ Ἀπέργης ἀποδοκιμάζει δύο χαρακτηριστικά φαινόμενα: στό ἐσωτερικό τῆς χώρας τήν «ποιητική ἠθική» (Δημήτρης Μαρωνίτης), ὅσο κι ἂν πηγάζει ἀπό ἕνα αἶσθημα εὐθύνης, καί στό ἐξωτερικό τήν «ποίηση τῆς κρίσης» (Karen Van Dyck), ἡ ὁποία ἀνταποκρίνεται στή διεθνή ζήτηση γιά μιᾶ ἐξωτική ἑλληνική κατωτερότητα. Τό ἐρώτημα πού θέτει εἶναι πῶς γίνεται νά μιλήσει ὁ ποιητής ἔγκυρα γιά τή δεινή «κοινωνική κατάσταση» καί νά ἐκφράσει «πολιτικές ιδέες» ὅταν ἡ ἴδια ἡ ποίηση «ἀμφιβάλλει» (σ. 266), ἀμφισβητεῖ, ἀστοχεῖ (267), καί ἄρα δέν δίνει βιώσιμες λύσεις.

Στίς 72 σελίδες τοῦ «ἐπίμετρου» τοῦ *Καθαριστηρίου*, πού τιτλοφορεῖται «Τό μανιφέστο τοῦ κινηματισμοῦ», ὁ Ἀπέργης ἐξαγγέλλει καί περιγράφει τήν «αἰώνια (νεοελληνική) ἐπιστροφή» στήν ποίηση (259) καί προσφέρει ἕναν δεκάλογο τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς, ὁ ὁποῖος συνομιλεῖ δημιουργικά μέ τόν δεκάλογο τῶν χαρακτηριστικῶν τῆς νέας ποίησης πού πρότεινα τό 2015 στό δοκίμιο «*Left Melancholy Poetry: the Greek generation of the 2000's*», τό ὁποῖο δημοσιεύτηκε σέ μετάφραση Ὀρφέα Ἀπέργη στό περιοδικό [*φρμκ*].³ Τό πρῶτο ἀπό τά δέκα χαρακτηριστικά εἶναι πῶς, ἀντί νά εἶναι πολιτική, ἡ νεά γραφή θά εἶναι «ποίηση κοινωνικοῦ ἰδεαλισμοῦ» (260).

Γιά νά βροῦμε τέτοια ποίηση, ἄς δοῦμε τό *Σάν χρέος*,⁴ ἕνα ποιητικό βιβλίο πού ἔβγαλε ὁ Ἀπέργης μόλις ἕξι μῆνες πρὶν ἀπό τό *Καθαριστήριο*. Παρατηροῦμε ἀμέσως πῶς πρόκειται γιά μιᾶ πολιτική σύνθεση πού «παρακολουθεῖ τή βία πού ἀσκεῖται στίς γυναῖκες ἐξακολουθητικά» καί τή μαχητική ἀντίδρασή τους, τήν ἀντίστοιχη «ἄβολη σχέση Ἑλλάδας-Γερμανίας» πού ἐντείνει

2. Ο. Ἀπέργης, *Καθαριστήριο*, Πατάκης, Ἀθήνα 2021, σσ. 269-270. Οἱ ἀριθμοί σελίδων σέ παρένθεση στό ἑξῆς παραπέμπουν σέ αὐτή τήν ἐκδοση.

3. Β. Λαμπρόπουλος, «Ἀριστερή μελαγχολική ποίηση: Ἡ ἑλληνική γενιά τοῦ 2000», μτφρ. Ο. Ἀπέργης, [*φρμκ*] 7 (ἄνοιξη-καλοκαίρι 2016), σσ. 103-105.

4. Ο. Ἀπέργης, *Σάν χρέος*, Νεφέλη, Ἀθήνα 2020.

«τό χρέος τῆς οικονομικῆς δοσοληψίας», καθὼς καὶ τὰ νέα χρέη πού φορτω- νόμαστε σέ καιρό πανδημίας. Ὁ συγγραφέας ἐκφράζει πολιτικές ιδέες γιὰ ἐπίκαιρα πολιτικά θέματα. Τότε, τί κάνει αὐτό τό βιβλίο νά εἶναι «ποίηση κοινωνικοῦ ἰδεαλισμοῦ» κι ὄχι ποιητική διαπραγμάτευση πολιτικοκοινωνικῶν ζητημάτων; Προφανῶς, τό ὅτι δέν πρόκειται γιὰ ἀριστερή ποίηση. Κι αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ ἀντίρρηση τοῦ Ἀπέρρηγης στήν ὁρολογία μου ὅταν λογοπαίζει: «τό “Left melancholy poetry” τί τό ’θελε [ὁ Λαμπρόπουλος], he could’ve left the Left out» (270). Ὁ συγγραφέας προτείνει, καί ἐπεξεργάζεται σέ ἓνα πολύτομο ὑπό ἔκδοση magnum opus, μιά πολιτική ποίηση «στό (χαμένο) κέντρο ἰστά- μενη» καί «ἐκ τῆς νεοελληνικῆς οὐσίας προλεγόμενη / καί μέλλουσα νά συμ- βαίνει διαρκῶς» (259), ἡ ὁποία θά ὑπερβαίνει τόν ἐθνικό διχασμό μεταξύ «Δεξιᾶς καί Ἀριστερᾶς» (275) μέ τό νά μὴν εἶναι ἀριστερή.

* * *

Ἡ ποίηση πού ὁραματίζεται ὁ Ἀπέρρηγης σέ αὐτό τό «μανιφέστο τῶν οἰδιπαί- δων» (309) εἶναι μιά ποίηση τοῦ χιούμορ, τῆς ὀρμῆς, τῆς ἐξωφρενικῆς χαρᾶς (248), πού θά ἀναθεωρήσει (310) τό ἐπαναστατικό πρόταγμα καί θά τό κάνει «ἐπανάσταση τοῦ ἐνός». Φυσικά, ὑπάρχει ὁ ἄμεσος κίνδυνος ἡ «ἰδιωτική συνειδητοποίηση» (309) νά ὀδηγήσει τή γενιά τῆς «μοναχικῆς ἐπανάστασης» στό ποιητικό «κενό» μιᾶς ἀκόμα εἰκοσαετίας «ἰδιωτικοῦ δράματος», ὅπως αὐτή τῆς περιόδου 1993-2011 (254). Ὅμως, ὅπως καί ἄλλοι φιλελεύθεροι ποιητές τῆς γενιᾶς του, ὁ Ἀπέρρηγης μπορεῖ νά ἀπορρίπτει τήν Ἀριστερά, ἀλλά παραμένει προσηλωμένος στό ἐξεγερτικό ὄραμα «μιᾶς μοναχικῆς ἐπανάστα- σης / πού ἴσως, / μέ τούς δικούς της ἐντόπιους καί ὄχι καταναγκαστικούς ὄρους, / προσπαθήσει κάπως κάποτε / νά “συλλογικοποιηθεῖ”» (309), νά γίνει «συλλογικότητα πληθυντική» (288). Ἡ ποιητική ἄποψή του θά μπορούσε νά συγκριθεῖ μέ τέσσερις ἄλλες ποιητικές ἀπόψεις στόν σύγχρονο ἑλλαδικό χῶρο.

Πρῶτα, ὁ «πνευματικός φιλελευθερισμός» (Γιάννης Μπαλαμπανίδης) τοῦ Ἀπέρρηγης σχετίζεται μέ τή «φιλελεύθερη μελαγχολία» πού συζητᾶ στό δοκίμιό του «Amor mundi»⁵ ὁ ποιητής Δημήτρης Ἀγγελῆς, πού ἔδωσε ἔξοχα κομμάτια ἀριστερῆς μελαγχολίας στή συλλογή *Ἐπαληθεύοντας τή νύχτα*:⁶ «Ἄν ἡ γενιά τῆς ἀριστερῆς μελαγχολίας στήν Ἑλλάδα ἀντίκριζε ἀνατρέχοντας στό πρό- σφατο παρελθόν τὰ ἐρείπια μιᾶς ἀκυρωμένης καί τελικά προδομένης ἐπανά- στασης, ἡ δική μου γενιά βλέπει στό παρελθόν μιά “κανονικότητα” βίου, στήν ὁποία σταδιακά κι ἐπώδυνα συνειδητοποιεῖ ὅτι δέν θά ἐπιστρέψει ποτέ. Ζεῖ τή [φιλελεύθερη] μελαγχολία τῆς ἀλλοτινῆς της παντοδυναμίας». Σέ ἐπαυξη- μένη μορφή αὐτοῦ τοῦ κειμένου, μέ τίτλο «Ἡ γενιά τῆς φιλελεύθερης μελαγ-

5. Στήν ἰστοσελίδα «Ἐξέγερση: Ἡ ρήξη μέ τήν παράδοση καί ἡ σύγκρουση μέ τήν ἐξουσία», 2021.

6. Δ. Ἀγγελῆς, *Ἐπαληθεύοντας τή νύχτα*, Ἀστρολάβος-Εὐθύνη, Ἀθήνα 2011.

χολίας»,⁷ ὁ Ἀγγελῆς προτείνει «ἐπείγοντα ζητήματα» πού θά μπορούσαν νά κάνουν τήν ἀδιέξοδη μελαγχολία «πολεμική». Δυστυχῶς, παρά τίς ἀναφορές του στήν «ἀριστερή μελαγχολία», ἀποσιωπᾷ τό ἔργο μου γι' αὐτήν.

Σέ πλήρη ἀντίθεση ἔρχεται τό φετινό βιβλίο 1821-2021 - Ἡ Ἑλλάς τῶν Ἑλλήνων: Δύο αἰῶνες ἔθνικά δεινά στόν καθρέφτη τῆς ποίησης,⁸ ὅπου ὁ Κώστας Κουτσουρέλης ἀνθολογεῖ μιάν «“ἄλλη” ἔθνική ποίηση», βασισιμένη στήν πίστη «ὅτι ἡ λέξη παρακινεῖ, ὅτι ἡ λογοτεχνία διδάσκει καί νουθετεῖ, ὅτι ὁ ποιητής εἶναι πρῶτα ἀπ' ὅλα πολίτης, ὅτι ἔχει λόγο ἐλεγκτικό γιά τίς πράξεις καί τίς παραλείψεις τῆς κοινωνίας».⁹ Ἐδῶ ἡ πολιτική καί ἔθνική ἀποστολή τῆς ποίησης εἶναι σαφής.

Ἄν ὁ Ἀπέρργης ἐπιζητεῖ τήν ὑπέρβαση τῶν ἐμφύλιων διχασμῶν Δεξιᾶς-Ἀριστεράς, ἡ Κωνσταντίνα Κορρυβάντη στό δοκίμιό της «Ἡ ποίηση τῆς συναίνεσης καί ἡ μεταπολιτική συνθήκη διακόσια χρόνια ἀπό τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση»¹⁰ ἐμπνέεται ἀπό τή Chantal Mouffe γιά νά προτείνει μιὰ νέα κοινωνική λειτουργία γιά τήν ποίηση, μιὰ «συγκρουσιακή συναίνεση» μεταξύ παράδοσης καί ἀνταρσίας «ἀναζητώντας καί ἀναδεικνύοντας τό κρίσιμα μαχητικό στήν ποίηση».¹¹

Ἡ τέταρτη ποιητική στάση ἐκφράζεται ἀπερίφραστα στή συλλογή τοῦ Jazra Khaleed *Μά εἶν' αὐτό ποίηση*; καί δέν χρειάζεται σχόλια: «ποιητάδες μείνετε /σπίτι/. εὐθραυστοι σάν κυκλάμινα. μιὰ ζωή στήν >ἦττα< & στήν >ἄμυνα<. ἄλτ ραίτ μικροαστοί: [μπουρζουάδες] τοῦ ποιεῖν. στό μακελιό σκορπᾶτε σάν τά ποντίκια ἀπ' τό σάμινα. νεκρά_φύση. ἐγώ ἐκπαιδεύω λέξεις φενταγίν>|. δέ γράφω ποίηση: γράφω προ-κη-ρύ-ξεις. νά δῶ πού θά εἶστε. ὅταν τό αἶμα) στό δρόμο πήξει».¹²

Ἡ πρόταση τοῦ Ἀπέρργη γιά μιὰ πολιτική ποίηση πού δέν θά εἶναι ἀριστερή (ἐπειδή δεξιά ποίηση ἔτσι κι ἄλλιῶς δέν ὑπάρχει) θά μπορούσε λοιπόν νά συνδυαστεῖ μέ ἄλλες σύγχρονες θέσεις, ἀκόμα καί μέ τή σατιρική τοῦ ψευδώνυμου Κίκου Πληβείου [= Τίτου Πατριόκιου] στό ἄλλο φετινό burlesque, τό μυθιστόρημα *Ἡ ἐπιτροπή* τοῦ ἐξίσου ψευδώνυμου Ἀλέκου Σμπαρούνη [= Ὁρφέα Ἀπέρργη, ἐπίσης ψευδώνυμου]: «Ὅταν οἱ περιστάσεις τό ἀπαιτοῦν, / ἡ ποίηση πρέπει νά εἶναι περιστασιακή».¹³

7. Τοῦ ἴδιου, «Ἡ γενιά τῆς φιλελεύθερης μελαγχολίας», ἠλεκτρονικό Φρέαρ 4 (Σεπτέμβριος 2021).

8. 1821-2021 - Ἡ Ἑλλάς τῶν Ἑλλήνων: Δύο αἰῶνες ἔθνικά δεινά στόν καθρέφτη τῆς ποίησης. πρόλογος, ἀνθολόγηση Κ. Κουτσουρέλης, Gutenberg, Ἀθήνα 2021.

9. Στό ἴδιο, σ. 13.

10. Κ. Κορρυβάντη, «Ἡ ποίηση τῆς συναίνεσης καί ἡ μεταπολιτική συνθήκη διακόσια χρόνια ἀπό τήν Ἑλληνική Ἐπανάσταση», *Ποιητική* 27 (ἄνοιξη-καλοκαίρι 2021), σσ. 79-86.

11. Στό ἴδιο, σ. 85 καί 86 ἀντίστοιχα.

12. Jazra Khaleed, *Μά εἶν' αὐτό ποίηση*;, Τεφλόν, Ἀθήνα 2020, σ. 7.

13. Α. Σμπαρούνης [= Ο. Ἀπέρργης], *Ἡ ἐπιτροπή*, Νεφέλη, Ἀθήνα 2021, σ. 200.

Ἡ ένασχόληση τοῦ Ἀπέργη μέ τίς ἀπόψεις μου ἀνάγεται στήν περίοδο 2015-2017, ὅταν τά μέλη τῆς συντακτικῆς ομάδας τοῦ σημαντικοῦ περιοδικοῦ [φρμκ] διατύπωσαν τήν προσωπική ποιητική τους τόσο στό ἔντυπο ὅσο καί σέ δημόσιες ἐκδηλώσεις, ἀποκρυσταλλώνεται στό δοκίμιό του στήν ἐνότητα «Ποίηση καί κοινωνία» τοῦ συλλογικοῦ τόμου *Μιά συζήτηση γιά τήν ποίηση τώρα*¹⁴ καί συνεχίζεται ὡς τμήμα τῆς ἀνώνυμης εἰσαγωγῆς «Τό πολιτικό (ὡς τώρα» καί ἀφιέρωμα «Τό ποιητικό καί τό πολιτικό» τοῦ [φρμκ].¹⁵ Στό μανιφέστο τῆς φετινῆς συλλογῆς *Καθαριστήριο*, ἡ ένασχόληση ἀποκτᾶ καινούρια ζωή (καί μεγαλύτερη ἔκταση), ἀλλάζοντας ἀκόμα μία φορά εἶδος γραφῆς, καθώς μεταμορφώνεται ἀπό πεζό σέ ποίημα. Ἄτυχῶς, ἄν καί τό εἶδος καί τό πλαίσιο τῆς γραφῆς ἀλλάζουν, τό κείμενο παραμένει τό ἴδιο. Ὅπως θά ἔλεγε ὁ Ἀπέργης, τό καραβάκι προτιμᾷ νά μείνει πολιτικό κείμενο καί δέν τολμᾷ νά βγεῖ «στ' ἀνοιχτά τῆς ποιήσεως».¹⁶ Στή διαδρομή του, τό κείμενο δέν ἐμπλουτίζεται, ὁ προορισμός του παραμένει μονοσήμαντος καί οἱ ἀρχικές προθέσεις ἀμετακίνητες, μέ ἀποτέλεσμα νά μή γίνεται ποίημα. Ἀντί νά ἀποφύγει τήν πολιτική, ἴσως θά ἔπρεπε νά ἀναμετρηθεῖ μαζί της, πράγμα πού συχνά ἀθέλητα ἐπιδιώκει.

* * *

Ὁ Ἀπέργης δέν συζητᾷ καθόλου τήν μπεγγιαμινική μελαγχολία πού ἀποδίδω στή νέα ποίηση. Φαντάζομαι πώς τήν ἀποδέχεται, τουλάχιστον σέ κάποιο βαθμό, ἀφοῦ πρόκειται ἀναπόδραστα γιά τή «Γενιά τῆς Κρίσης» (303). Ὅσο κι ἄν προσπαθεῖ αὐτή ἡ ομάδα ποιητῶν νά ἀπορρίψει τόν προσδιορισμό, εἶναι ἱστορικά καί πολιτικά ἀναγκασμένα νά ἀναμετρηθεῖ μέ αὐτόν, καί γι' αὐτό «θά λέγεται πάντα, νομίζω, “γενιά τῆς κρίσης καί τῆς ἀπόκρισης”» (308). Κι αὐτό φαίνεται ἰδιαίτερα στό «ξένο ἐνδιαφέρον» πού ὑφίστανται οἱ Ἕλληνες, «ἐσαεῖ κρυπτο-ἀποικιοκρατούμενοι» (272), καί τό ὅποιο ἀπασχολεῖ ἰδιαίτερα τόν ποιητή.

Ὁ Ἀπέργης παρατηρεῖ: «Ἡ Δύση [...] ἐπιθυμεῖ [...] / νά μάθει περισσότερα γιά τήν κακομοίρα τήν Ἑλλάδα, / ὅποτε δημιουργεῖται ζήτηση γιά εἰκαστικά ἔργα» (273), σινεμά, μουσική, «κάποια πεζογραφία / [...] ἄντε καί γιά λίγη ποίηση» (274), κι ἔτσι οἱ Ἕλληνες δημιουργοί μετατρέπονται σέ «πραμάτεια» καί δίνουν τήν παράστασή τους «μέ τή βοήθεια καί κάποιων ἐνδιαμέσων (μὴν ποῦμε μεσαζόντων) φιλελλήνων ξένων» (275). Μποροῦμε νά ἰχνηλατήσουμε τό ζήτημα αὐτό δύο αἰῶνες πίσω, στό πρῶτο φιλελληνικό κίνημα. Ὅταν λοιπόν οἱ Δυτικοί, ἀπό τούς πρώτους Ρομαντικούς ὡς τίς σύγχρονες ἐκθέσεις, τά

14. Ο. Ἀπέργης, «Ποίηση καί κοινωνία», στό *Μιά συζήτηση γιά τήν ποίηση τώρα*, [φρμκ], Ἀθήνα 2018, σσ. 39-42.

15. [φρμκ] 11 (ἄνοιξη-καλοκαίρι 2018), σσ. 6-10.

16. Ἀπέργης, «Ποίηση καί κοινωνία», σ. 41.

κινηματογραφικά φεστιβάλ και τις ανθολογίες, ενδιαφέρονται για τους Νεοέλληνες, πώς θά πρέπει να ανταποκριθούν εκείνοι ώστε να μη γίνουν αποικιακήπραματία;

Πρίν προχωρήσουμε, ἄς σημειωθεί πώς ὁ Ἀπέργης εἶναι ἐξαιρετικά ἐπιλεκτικός στους στόχους του. Γράφοντας για «μεσάζοντες φιλέλληνες», δέν βρίσκει παραδείγματα ἀνάμεσα στους πολυάριθμους Βρετανούς νεοελληνιστές (φιλόλογους, ἱστορικούς καί ἀνθρωπολόγους), ὅπως θά ἦταν εὖλογο. Ἐνοχλεῖται ἀπό τήν ἀνθολογία τῆς Κάρεν Βάν Ντάικ, στήν ὁποία δέν περιλαμβάνεται, καί ὄχι ἀπό τήν ἀνθολογία *Dichtung mit Biss* τῆς Μαρίας Τοπάλη, στήν ὁποία περιλαμβάνεται μέ περισσότερες σελίδες ἀπό κάθε ἄλλο ποιητή. Ἀλλά ἄς ἀφήσουμε αὐτές τίς ἐπιλογές ἀσχολίαστες.

Ὅταν ὁ Ἀπέργης ἀναρωτιέται πώς θά πρέπει νά ανταποκριθῶν οἱ Ἕλληνες δημιουργοί στίς δυτικές προσδοκίες, περιμένει κανεῖς ὅτι θά προτείνει τή δική του «ποίηση κοινωνικοῦ ἰδεαλισμοῦ», ἡ ὁποία δέν κάνει πολιτική (εἰδικά μάλιστα ἀριστερή πολιτική) ἀλλά «εἶναι πολιτική» (268) μέ κάποιον ἀπροσδιόριστο τρόπο. Περιμένει ἐπίσης κανεῖς πώς θά ἀναφερθεῖ σέ συγγραφεῖς πού ἐκτιμᾶ, ὅπως ὁ Κωστής Παπαγιώργης καί ὁ Παντελής Μπουκάλας. Ὅμως στό σημείο ἀκριβῶς αὐτό ὁ ποιητής κάνει μιᾶ ἐντυπωσιακή στροφή καί προτείνει μιᾶ ποίηση πού ἀντλεῖ ἀπό τή ριζοσπαστική σκέψη τοῦ post-structuralism καί post-colonialism. Θεωρεῖ πώς τό ξένο ἐνδιαφέρον συμπίπτει μέ μιᾶ «καμπή» στήν ἐλληνική λογοτεχνία ἡ ὁποία «ἀνοίγει δρόμο γιά τήν ποίηση» μετά τήν ἐξάντληση «τῆς μετά τό 1980 πεζογραφίας» καί τό σχετικό ποιητικό «κενό» τῆς περιόδου 1993-2011 (254).

Συγκεκριμένα, ὁ Ἀπέργης προτείνει μιᾶ σειρά ἀπό πολιτιστικές τακτικές ἀντλημένες ἀπό τό ἔργο κορυφαίων θεωρητικῶν, πού ὁ ἴδιος κατονομάζει: ἑτερότητα νοήματος (Derrida), πράγμα ἀλλοπρόσαλλο (Zizek), καθόλου Ἑλλάδα (Barthes), πατρίδα παρτίδα (Lyotard), στρατήγημα (Foucault), ζῶο πληρεξούσιο (Haraway), περφόρμανς (Butler), φύλ(λ)ο (Lacan), μετάπτωση (Baudrillard), ξαναρίζωμα (Deleuze) κ.ἄ. Σέ αὐτούς τούς στοχαστές προσθέτει τούς «μιγάδες» (291) τῆς «μεταποικιακῆς θεωρίας» (273) καί μαζί τίς φεμινίστριες, πού «σά μιγάδες, / καί αὐτές ὑπέστησαν καί ὑφίστανται» (291). Μέ δύο λόγια, προτείνει στήν ἐλληνική ποίηση νά ανταποκριθεῖ στή δυτική πρόκληση κινούμενη πρὸς τόν κινήματισμό (245) καί κινητοποιώντας τήν ἀριστερή θεωρητική σκέψη.

Ἐπηρεασμένος ἰδιαίτερα ἀπό τή μεταποικιακή σκέψη τῶν Césaire, Hall, Said καί Spivak (291), ὁ Ἀπέργης προτείνει μιᾶ στρατηγική ἀντίστοιχη τῶν subaltern καί native informants (272): «Λέω, ἄς ἐπωφεληθοῦμε τοῦ ἐνδιαφέροντος, / ἄς παράγωμε τέχνας, / πού καί ἡ πενία κατεργάζεται, / ὅμως μὴν τούς δίνουμε αὐτά πού θέλουνε» (276). Λέει στους ποιητές: ὅταν οἱ Δυτικοὶ ζητοῦν κάτι, ἄς μὴν ἀγνοοῦμε τήν προσδοκία τους καί ἄς μὴν τούς δίνουμε αὐτά πού ἐμεῖς πιστεύουμε, ἀλλά ἄς τούς δίνουμε κάτι πού ἀπλῶς διαφέρει ἀπό αὐτό

πού περιμένουν: «όταν ζητᾶνε δυστοπίες / ἄς τούς πουλᾶμε δυστροπίες, / όταν ζητᾶνε μυθιστόρημα / ἄς τούς πουλᾶμε ποίημα, / όταν ζητᾶνε συνθήματα και πορείες / ἄς τούς πουλᾶμε ἀπορίες» (276). Ἐς δεχτοῦμε πῶς δέν ὑπάρχει περίπτωση νά ἀνταποκριθοῦμε μέ τή δική μας ταυτότητα κι ἄς ἐπιδιώξουμε νά ἀπαντήσουμε μέ μιᾶ ἑτερότητα (τῆς δικῆς τους ταυτότητας) κάνοντας «τὴν Ἑλλάδα ἑτερότητα» (281), ἢ ὁποῖα «μπορεῖ νά μὴν εἶναι Ἑλλάδα καθόλου / ἀλλ' *altra cosa*» (279), «ἓνα στρατήγημα» σέ μιᾶ παρτίδα πατρίδας (280), στὴν ὁποῖα περίπτωση «ἀπαράτα τὴν τὴν Ἑλλάδα σου πού χάνει(ς), / μὴν τὴ λογίζεις δική σου» (281).

Ἡ πρόταση τοῦ Ἀπέργη, πού θυμίζει ἔντονα τὴ μεταποικιακὴ θεωρία περί μιμητισμοῦ (*mimicry*) τοῦ Homi Bhabha, διαθέτει θεωρητικὸ βάθος στοχασμοῦ καὶ λογοτεχνικὸ πλάτος τεχνοτροπίας. Μιᾶ τέτοια ποιητικὴ «παντροπισμοῦ καὶ ἀντιτροπισμοῦ» (287) θά μπορούσε νά ἐνισχύσει τίς ἀριστερές τάσεις τῆς νέας ἑλληνικῆς ποίησης, φέροντάς τη σέ ἀκόμα μεγαλύτερο διάλογο μέ τὴν ἀναρχοαυτονομιστικὴ σκέψη καὶ τέχνη. Θά μπορούσε ἐπίσης νά ἐνισχύσει τίς κινητήριες νότιες τάσεις τῆς πού δέν ἔχουν συζητηθεῖ ἀκόμη, ὅπως οἱ πολλαπλές νεωτερικότητες, οἱ τοπικὲς τεχνολογίες τῆς αὐτονομίας, ἢ ταυτότητα ὡς περφόρμανς, ἢ ὑβριδικότητα τῶν ἀντιθέσεων, ἢ ἐπαρχιοποίηση τῆς Δύσης, ἢ ρύπανση τῆς λεύκανσης καί, κυρίως, ἢ ἀντίσταση στὴν ἐθνοκανονιστικότητα, τὴν ὀριενταλιστικὴ πειθαρχία, καὶ τὴν ἀποικιοποίηση μέσω τῆς «Ἑλλάδος».

Ὅπως βλέπουμε καὶ στό *Καθαριστήριο*, ἡ ποιητικὴ τοῦ Ἀπέργη ἐξακολουθεῖ νά ταλαντεύεται ἀνάμεσα σέ μιᾶ φιλελεύθερη ἀπόρριψη τῆς πολιτικῆς Ἀριστερᾶς καὶ μιᾶ μεταποικιακὴ υἱοθέτηση τῆς πολιτιστικῆς Ἀριστερᾶς, ἢ ὁποῖα χρησιμοποιεῖ τόσο τὴ θεωρία ὅσο καὶ τὴ στρατηγικὴ τῆς. Παρόμοια ἀμφιταλάντευση βρίσκουμε στὴ στάση τῶν περισσότερων φιλελεύθερων ποιητῶν, ὅπως ὁ Ἀγγελῆς, οἱ ὁποῖοι, ὅσο καὶ ἂν ἀντιδροῦν σέ κάθε τί ἀριστερό, γνωρίζουν καλά πῶς μόνο μιᾶ ριζοσπαστικὴ προσέγγιση στὴν παγκοσμιοποίηση τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ μπορεῖ νά βγάλει τὴν ἑλληνικὴ ποίηση ἀπὸ τὴν ἐσωστρέφεια καὶ τὴν ἀπομόνωση ὅπου κλείστηκε στό τέλος τοῦ 20οῦ αἰῶνα, καὶ τὴ μελαγχολία ἀπὸ τὰ πολιτικὰ ἀδιέξοδά της.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ